RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 104(XV) Datum: 19.5.1972.

OBSAH

(Hř) (Rudé právo)	Výraz úcty	str. 2
(š) (Rudé právo)	Jenom písničky?	str. 2
Jindřich VANĚK (Rudé právo)	O krok vpředu	str. 3
Jindřich VANĚK (Rudé právo)	Odborářské poučení	str. 4
V. VAVERA (Zemědělské noviny)	Jen zasloužené odměny	str. 5
Karel FABIÁN (Květy)	Na západní hranici klid	str. 6
Josef MLADĚJOVSKÝ (Květy)	Piráti	str. 9
Antonín KROUŽIL Jaroslav KOJZAR (Tribuna)	Rozhovor o Svazu Československo-sovět-ského přátelství	str. 11
František DLOUHÝ (Tribuna)	Pozitivně i nadále	str. 15
red.čl. (Učitelské noviny)	Zásady vědeckoateistické výchovy na školách	str. 18
Dr. Jana VACKOVÁ (Učitelské noviny)	Ofenzívně proti ideologické diverzi antikomunismu	str. 20

RUDÉ PRÁVO, 11. května 1972, str. 2.

Výraz úcty

Protisocialistické síly v roce 1968 vzedmuly nacionalistickou vlnu a chtěly jí smést vše, co až do té doby bylo většině našeho lidu svaté. Chtěly jí pohřbít přátelství a úctu našich národů k sovětskému lidu a vyvolat nenávist a zlobu. Pamatujeme všichni na ostudné chvíle, kdy pravicí zfanatizovaní jednotlivci i skupiny občanů se vrhli na hroby sovětských vojáků a ničili pomníky. Na tyto hanebné činy nelze nikdy zapomenout.

Vždyť jen na našich hřbitovech, náměstích, návsích leží 140 000 sovětských občanů, kteří položili své životy za naši svobodu. Za druhé světové války zahynulo 20 miliónů sovětských lidí! Dvacet miliónů!

Letošní oslavy 27. výročí osvobození daly občanům mnoha měst a obcí příležitost důstojně uctít nehynoucí památku osvoboditelů — mrtvých i živých. Vyjádřit své city k Sovětskému svazu a jeho lidu. Byly odhaleny nové památníky, sochy, pamětní desky. Nebyly to však jen pietní a oficiální akce. Iniciativa postavit památníky přicházela zdola, od pracujících lidí. V dobrovolných brigádách občané upravovali terén, někdo i věnovali své vlastní finanční prostředky atd. Není to zanedbatelná skutečnost. Vypovídá o utužujícím se přátelství se Sovětským svazem, o novém neformálním vztahu lidí k SSSR.

Památníky, vybudované k poctě padlých hrdinů, vyjadřují naši vděčnost, ale nejsou jen pietou. Jsou výrazem úcty našeho lidu k Sovětskému svazu, i výrazem hrdosti, že jsme s touto zemí spojeni tak pevnými pouty.

Neklidná situace v dnešním světě, kořistnické choutky militaristických kruhů nám nedovolují nebýt bdělí. A jsme-li na stráži s takovým spojencem a přítelem, jakým byl a je Sovětský svaz, pak nás to naplňuje optimismem a hrdostí. A proto i všechny ty nové památníky — někde je nazvali památníky družby — symbolizují naše nerozborné přátelství, spojenectví, naši trvalou úctu a lásku k sovětskému lidu. (Hl)

RUDÉ PRÁVO, 12. května 1972, str. 5.

Jenom písničky?

Panton vydal sborník písniček, sestavený ze tří desítek sovětských a ruských melodií, které českými texty opatřil Josef Urban. Jmenuje se Sovětské písně obrany a práce a možnosti jeho využití se rýsují už při pouhém listování sešitem. Písničky známé i méně známé, se svěžími texty, výstižnými komentáři a poznámkami o autorech. Alespoň zčásti se tak zaplňují mezery, které u nás v posledních letech ve znalostech písní Sovětského svazu a zemí socialistického tábora vznikly. Sborník by se měl dostat především do škol, k mladým lidem, do souborů. Starší by si měli osvěžovat polozapomenuté melodie, mladí se jim učit. Především pro srovnání a vlastní orientaci, aby v přemíře písničkové tvorby, která je ze všech stran a při všech příležitostech zaplavuje, dokázali sami nacházet hodnoty. Nadprodukce spotřebního zboží v oblasti zábavné hudby, pasivní přijímání těchto produktů, to je příliš jednotvárná duchovní potrava. A člověk přece i dnes má a bude nacházet potěšení si s chutí zazpívat. A znát i zazpívat si písničky, v nichž se odráží tep socialistického života, pokrokových a ušlechtilých snah společnosti, to je třeba opět oživovat. Malá písnička dokáže být velkým bojovníkem. (š)

O KROK VPŘEDU

Právě probíhajícím českým sjezdem ROH, po němž za týden následuje sjezd slovenský, vstupuje příprava VIII. všeodborového sjezdu do vrcholného stadia. Již za měsíc sejdou se v Praze jeho delegáti, aby rozpracovali závěry XIV. sjezdu KSČ do dlouhodobého programu činnosti ROH.

Když se letos v únoru vyjadřoval ÚV KSČ k odborům, uznačil dosažené plnění Programu aktivizace ROH za dobrou výchozí základnu pro další rozvoj odborové práce. Ale zároveň adresoval nejmasovější, šestimiliónové organizaci pracujících soudružská slova kritiky — odbory se dosud nestaly skutečnou školou socialistické výchovy mas ve výrobním a pracovním procesu, školou správy a řízení.

Komunistická strana zvyšuje měřítka náročnosti nejen na vlastní práci, ale též na činnost jiných organizací Národní fronty, především na tak významnou, jako je Revoluční odborové hnutí. Plnění závěrů XIV. sjezdu všestranný rozvoj techniky, zavádění vědeckých poznatků do výroby, moderní postupy v řízení a organizaci práce, to vše staví i odbory před úkol pozvednout svou činnost na vyšší úroveň.

Zkušenost učí: jaký funkcionář — taková organizace. O tom, nakolik odbory uspějí v získání co nejvíce pracujících pro aktivní podporu politiky KSČ, vyjadřující životní zájmy dělnické třídy a všeho lidu, rozhodnou kvality funkcionářského aktivu. A tvrdíme-li, že těžiště odborové práce je v závodech, tedy kvality odborových funkcionářů v závodech.

Situace není lehká. Dodnes nedoznělo v odborech nebezpečí formalismu i dalších neduhů odborové práce z dřívějších let. Jen tak namátkou — nesetkáváme se snad ještě s odborovými funkcionáři, kteří sice dovedou mít plná ústa obecných pravd, ale hůře již je, když mají v rámci své pravomoci zasahovat do ekonomické problematiky a zasvěceně reagovat na připomínky pracujících?

Situace je o to složitější, že do funkcí v odborech přišlo v poslední době mnoho soudruhů s malými nebo takřka žádnými zkušenostmi z odborové práce. Jsou však plni dobré vůle, svou oddanost socialismu mají nejlepší předpoklady čestně dostát svému poslání, ovšem dostane-li se jim včas kvalifikované pomoci.

V odborových orgánech se někdy vedou dalekosáhlé diskuse o dělbě práce mezi svazovými a všeodborovými orgány. Domnívám se, že správně k tomu jeden soudruh na plenární schůzi Ústřední rady ČSROH poznamenal asi toto: Funkcionáře v závodech ani tak nezajímá, zda jim pomůže okresní odborová rada nebo okresní či krajský výbor odborového svazu, ale hlavně to, jestli jim někdo skutečně pomůže.

Program aktivizace ROH kladl důraz na výchovu a školení odborářského aktivu. VIII. všeodborový sjezd zhodnotí i v této oblasti úspěchy a nedostatky. Už dnes však je jisté, že v krátkodobých kursech, seminářích i v dalších formách dostalo se desetitisícům nově zvolených funkcionářů odborových organizací základních znalostí. Tím teoretická průprava ovšem nemůže skončit a jistě bude i po sjezdu pokračovat široce organizovaným systémem soustavného proškolování.

Jedna věc jsou získané poznatky, nabytá a osvojená teorie, druhá věc je jejich uvedení do vlastní praxe i tady potřebují mnozí členové závodních a dílenských výborů nebo komisí ROH v závodech podat pomocnou ruku. »Metoda přímé osobní, aktivní a kvalifikované pomoci vyšších odborových orgánů základním organizacím je hlavní metodou řízení odborové práce,« řekl před časem předseda ÚR ČSROH soudruh K. Hoffmann.

Nejde jen o instruktory, i placení funkcionáři vyšších odborových orgánů by měli být častějšími hosty v závodech, a to nejen jako referenti na schůzích, ale zejména v roli zkušenějších rádců, kteří by soudruhům ze základních organizací poradili a pomohli při řešení často složitých otázek. To není vedení za ručičku, to je povinnost zkušenějších soudruhů rozdělit se s méně zkušenými o poznatky, učit je bezprostřednímu přístupu k lidem a jejich problémům. Pochopitelně, jde o to, aby funkcionáři v závodech mohli »odkoukat« jen to nejlepší z praxe zkušeného funkcionáře.

Chce-li odborový funkcionář vést, musí být nejméně o krok vpředu. Tento náskok získá hlavně tím, bude-li neustále v bezprostředním styku s pracovními kolektivy, bude-li mezi nimi agitovat, vysvětlovat a lidi získávat. A na straně druhé, bude-li si vrývat názory lidí do paměti, nepouštět připomínky pracujících druhým uchem ven, ale nastolovat je k řešení.

Naše strana vysoce oceňuje poslání odborového funkcionáře. Dokladem toho je, že na tato místa vyslala desetitisíce svých členů a kandidátů a připomíná stále nutnost pomoci stranických orgánů odborovému aktivu. Toto ocenění a důvěra zavazuje odborové funkcionáře k tomu, aby se usilovně snažili stát se každý v okruhu své působnosti skutečným dělnickým vůdcem v nejlepším smyslu slova, jak to odpovídá půlstoleté tradici našich revolučních odborů a jak to vyžadují náročné úkoly před námi.

JINDŘICH VAŇĚK

Odborářská politická

Deník Práce včera uveřejnil zásadní dokument »Závěry z krizového vývoje v ROH mezi VI. a VIII. všeodborovým sjezdem«. Tento dokument, schválený XIV. plenární schůzí Ústřední rady ČSROH dne 5 května t. r., splňuje jeden z úkolů Programu aktivizace ROH.

Odboráři dostávají v tomto dokumentu měsíc před svým vrcholným sněmováním do rukou souhrnné objasnění příčin, průběhu a důsledků krizového vývoje v ROH. Zveřejněný dokument se opírá o Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ a v jeho světle rozvádí, vysvětluje, dokládá fakty a shrnuje souvislosti oněch jevů, jež způsobovaly destrukci odborového hnutí.

Střízlivým tónem a věcně se odpovídá na otázku kladenou všemi odboráři, jimž leží osud socialismu na srdci: jak bylo možné, že nejmasovější organizace dělnické třídy, zakalená ostrými třídními zápasy, která pod vedením KSČ úspěšně zmelovala miliony pracujících k tvořivé výstavbě socialismu, sešla z revoluční cesty a dostala se do vleku pravicově oportunistických předáků a pod tlakem antisocialistických sil přešla na reformistické koleje.

Pochopitelně, dokument nikomu neřekne, kdy to na den nebo měsíc přesně všechno začalo. Není ostatně v jeho silách představit všechny praporečníky tzv. nové odborové politiky. Ale to ani není podstatné. Hlavní je, že ukazuje na kořeny narůstajících chyb a nedostatků, které rozleptávaly ROH po řadu let a staly se pak živnou půdou pro selhání odborů v roce 1968.

Není také jeho smyslem, aby pouze nastavoval zrcadlo zpátky; především vyvozuje poučení z pravicových, reformistických tendencí. Uzavírá krizové období v ROH a ukazuje, že odbory jsou znovu organizací, která uplatňuje ve své činnosti leninské principy. Funkcionářský aktiv ROH tvoří opět lidé oddaní socialismu a komunistické straně a podporující její vedoucí úlohu.

Ale nemůžeme podléhat uspokojení. V činnosti odborových orgánů stále trvá nebezpečí přežívající formálnosti, výchova členů nedrží krok s rostoucími nároky a politická porážka pravice ještě neznamená, že jsou ve vědomí všech odborářů překonány reformistické a anarchosyndikalistické tendence.

Má-li se zabránit sebemenším recidivám těchto projevů v odborové práci do budoucna, pak to znamená ofenzívněji než dosud rozvíjet mezi členstvem ideově výchovnou práci, dbát o vysokou odborovou kvalifikaci funkcionářského aktivu, svádět vždy a všude boj se škodlivými teoriemi a na denních úkolech organizovat široké vrstvy pracujících k aktivní podpoře programu XIV. sjezdu KSČ. Stále pamatujme, že nízká úroveň výchovné práce, úzký prakticismus a přehlížení každodenních zájmů a potřeb pracujících byly jednými z příčin, které zavedly ROH do slepé uličky.

Závěry z krizového období v ROH nás přesvědčují, že je třeba dbát na rozvíjení a vyváženost všech základních funkcí odborů. Znamená to zdůraznit nezastupitelnost funkce ROH v rozvoji iniciativy pracujících na poli ekonomiky, všestranně pečovat o potřeby pracujících, zintenzívnit výchovu v duchu marxismu-leninismu a posilovat internacionální odborové svazky.

Opomenutí kterékoli této funkce vede k deformacím revoluční úlohy odborů. Zříkat se při budování socialismu jeho internacionálního obsahu — připomínají Závěry — znamená oslabovat postavení dělnické třídy, připravovat půdu k likvidaci socialismu. Upevňování mezinárodních třídních svazků a především prohlubování přátelství s odboráři socialistických zemí prospěje protiimperialistické frontě, poslouží zkvalitnění naší vlastní odborové činnosti.

Podobně je tomu s dalšími funkcemi ROH. Dokument ukazuje, jak osudné bylo přehlížení péče o pracující — takže se dělníci nakonec ptali, k čemu tedy vlastně odbory jsou — ale jak stejně, ne-li ještě nebezpečnější byly tendence potlačovat mezi pracujícími zájem o ekonomiku, orientovat je pouze na boje za mzdové požadavky, výsady apod. Vyváženost starostí odborových funkcionářů o rozvoj ekonomiky i péče o sociální politiku patří k základním předpokladům dobré práce ROH.

Závěry z krizového období v ROH nám všem kladou na srdce, že musíme střežit nejcennější odkaz revolučních zápasů dělnické třídy — třídní jednotu pracujících, kterou ROH reprezentuje a která je mocnou překážkou kontrarevolučním plánům. Proto se také rozkladná činnost v krizovém období napřela proti této jednotě, neboť její rozpad usnadňoval i zmaření socialistické výstavby v ČSSR.

»Již nikdy nesmíme dopustit, aby nepřátelé dělnické třídy vrazili klín mezi komunistickou stranu a revoluční odbory,« říkají Závěry. Ano, podívejme se do historie Revolučního odborového hnutí třeba jen od roku 1945. Největší vítězství pracující slavili a největších vymožeností dosáhli jen tehdy, když v odborech jednotně naplňovali úkoly vytyčované vedoucí silou společnosti, Komunistickou stranou Československa.

JINDŘICH VANĚK

Jen zasloužené odměny

... Doporučit všem družstvům, aby rychleji než dosud nahrazovala systém odměňování v pracovních jednotkách peněžním odměňováním za práci, dodržovala socialistické principy rozdělování vytvořeného hrubého důchodu ...

(Z rezoluce VIII. celostátního sjezdu JZD)

V současné době připravují družstva nový způsob odměňování, což je v souladu s chystanou celostátní přestavbou mezd.

Jaké jsou důvody pro zavedení jednotných výkonových norem a osmitřídní tarifní soustavy. Dosavadní platné normy odměňování členů JZD vydané ministerstvem zemědělství v roce 1964 již neodpovídají požadavkům současné etapy rozvoje zemědělství, kdy technika a pracovní postupy zaznamenaly nebývalý pokrok. Nové směry rozvoje zemědělství dané směrnicemi XIV. sjezdu KSČ – rozvoj koncentrace a specializace cestou kooperací vyžadují, aby základní odměny byly pro družstevní a státní socialistický sektor sjednoceny. Tato potřeba se jeví zejména na úseku mechanizovaných prací v rostlinné výrobě, kde rozvoj kooperace je prvořadým úkolem.

Jaké jsou nedostatky starého způsobu odměňování? Šestitřídní tarifní soustava není v souladu s celostátně zavedenou osmitřídní soustavou. Není v ní zahrnuta živočišná výroba, ruční práce v rostlinné výrobě jsou podhodnoceny. U mechanizovaných procesů šestitřídní soustava neumožňuje vyšší zařazení prací s novou složitou technikou. Dosavadní platné normy, které si družstva upravovala sama, jsou zastaralé a nevyhovující normy pro nové stroje a technologii.

Družstva sama v malé míře využívala příplatků za práci přes čas, náhrady mezd při překážkách práce, příplatků za práci ve ztíženém a zdraví škodlivém prostředí. Není dosud zavedena zkrácená pracovní doba na základě diferencované pracovní doby a tím i výplatu mzdového zvýhodnění, tj. příplatku za společenské ohodnocení práce o sobotách a nedělích.

Protože se tyto příplatky většinou nevyplácely, docházelo k soustavnému změkčování norem v JZD. Potom již nezbývalo na uvedené příplatky, na dostatečnou výši prémiové složky anebo podílů na hospodářských výsledcích. Tím také odměňování ztrácelo svůj význam pro hmotnou zainteresovanost. Nebyly řídké případy, kdy se na konci roku vyplácelo paušálně 5–10 korun na výkonnou normu nebo PJ. – Je ale správné, aby pracovník, který se minimálně zasloužil o zlepšení hospodářského výsledku, protože odpracoval za rok třebas jen 100 norem, obdržel na podílech 500 korun, a druhý pracovník rovněž 5 Kčs za odpracovanou normu, když pracoval celý rok přes čas, o sobotách a nedělích, za ztížených pracovních podmínek?

Náročné úkoly našeho zemědělství vyžadují, aby maximum nadtarifních mzdových složek bylo vypláceno již v průběhu roku. V opačném případě je u lidí s nízkou intenzitou práce podílová účast nadsazována. Cílem nové úpravy odměňování není v žádném případě zkracování objemu mzdových prostředků. Jejich výše se nadále bude řídit tak – jak o tom hovoří materiály XIV. sjezdu strany a nyní i rezoluce VIII. celostátního sjezdu JZD – že průměrné výdělky budou závislé na vytvořeném důchodu družstva.

V. VAVERA,
OZS Plzeň-sever

KVĚTY, č. 19/72, 13. května 1972, str. 4. - 6.

Na západní hranici klid

KAREL FABIÁN

Sedíme přesně v Trojmezí, nedaleko za Áší. Za zády nám leží městečko Hranice a tady už je doopravdovská hranice, člověk by řekl nejnebezpečnější úsek. Kdysi stával nedaleko tohoto místa mlýn a nejproslulejší pašerácká hospoda. Z mlýna zůstal jen ve skále vytesaný chlívek pro kozy, na jehož jeden kámen nakreslil jakýsi noční hrdina červenou hlinkou nepodařený hákový kříž. A z hospody jsou jenom ruiny. Je to taková zvláštní chvíle. Nebe je šedivé jako mísa naplněná popelem, živá voda v potoku bystří zeleně, tu a tam se v ní mihnou stíny ryb, sedm srnek a dva srnečkové přetahují z našeho lesíka do jejich lesíka.

Tak jsi došel, člověče, až na poslednoposlední cíp naší země. Kdybys podlezl ten klacek (což jsme neudělali), byl bys v jiném, s naším nesouměřitelném světě. Jenže by se na tebe dívaly dalekohledy z protějšího kopce. Z našich kopců samozřejmě taky. Teď se na tebe, človíčku sedící v mokré trávě, dívají oči z takových šest set metrů vzdálené rozhledny. Té jejich. Mírumilovní Němci na ni určitě nelezou. Je jim líto vysokého vstupného. Revanšistům ne. Docela případně

— tedy OKNO K DOMOVU. Nebo OKNO K ZEMI OTCŮ, jak chcete. Dívají se odtamtud do země, v níž se narodili, do země, kterou odporně zradili a které vpadli do zad, a jejíž silnici od Aše až do Prahy chtěli vydláždit českými lebkami.

Sedíme na břehu hraničního potoka, přeskočit by se dal, anebo bychom mohli podlézt tu tyčku, a díváme se do „svobodného světa". Je v něm tolik svobody, že tam mohou svobodně proti nám štvát i neofašisté a ve Svobodné Evropě placení žoldnéři imperialistů. Za potokem (na jejich straně) stojí vysoká borovice. Tady, přesně tady se scházejí, a mstivě dumají, že přece jen přijde jednou jejich den. Slušní Němci tam z té druhé strany mezi ně nejdou. Třeba si představují svět asi tak, jako

si ho předtím jeme my. Jenže vědí, že zase tak daleko jejich svoboda nejde. Aspoň ne tak daleko, jako jde svoboda revanšistů.

Za borovicí se táhne asi padesát metrů široká louka, po pravdě řečeno anglický trávník sestřihaný jen proto, aby se odlišil od zarostlých luk na straně NDR a našich. Je nám jasné, že i v tom je kousek provokace.

A teď, jak tady sedíme, se dívají z rozhledny FENSTER NACH VATERLAND. A taky se na nás dívají přes potok. Většina jejich očí je naplněna nenávistí. Ostatně, i naše oči se studeně zaostřují, protože víme, že nehodlají dát pokoj.

Zrovna včera nám v noci zastřelili nádherného vlčáka a postřelili druhého.

⊠

„Ty si myslíš, že je na západní hranici klid," řekl mi zamyšleně můj přítel major Tesař. Neptal se. Pouze mi oznamoval, co si myslím.

„Naši jsou klidní, já vím. My jsme klidní," pokračoval a díval se přes potok, za nímž začínala jiná země. Na dosah našich pohledů učesaná, vyumělkovaná, překrásná. Mnoho našich uprchlíků si to říkalo. Nepochopili totiž, že ten „jejich" výsměšný pořádek je součástí provokace.

„Taky jsou klidné naše ženy a naše děti. Viděls přece naše vojáky, s jakou samozřejmou jistotou nastupují do nejtěžších a nejzodpovědnějších služeb. Jakživa nebyla naše armáda tak klidná jako je dnes. To je, soudruhu, obrovský klid, vyvěrající z vědomí absolutní připravenosti."

„To já vím," přitakal jsem. „Nejvíc se mi líbili pionýři ve funkci Mladých strážců hranic, ti Lišáci a Světlušky. A Mařenka Cinkajzlová. Majore, ona si s dětmi hraje, ale dělá to tak, že děti berou tu hru vážně, ale přitom se smíchem. Nebo si vezmi Pomocníky pohraniční stráže. Třeba v té fabrice Sklo Union v Hraničích."

„Jo, tak k těm prvním. Nepřej si, aby se ti tihle cvrčkové pověsili na paty, kdyby v tobě viděli podezřelého člověka. A podezřelý je každý neznámý člověk, který přijede sem k nám. Takový člověk je třeba ještě dvacet kilometrů od čáry a na rotě už dík těm špuntům o něm vědí. A naši pomocníci? V noci vypukne poplach, a už celou krajinu pročesávají se svými oddíly v montérkách třeba brusič Plavnický, Stefan Babčák, Matuš, Žák a plno jiných. Ráno, uplahočení, utahaní, uhonění se nevracejí do svých postelí, ale stojí už zase v šest u svých brusek a frézek s takovým tím klidným odhodláním NEPROJDOU!"

„Celá naše krajina je klidná." Major vstal a zabořil prst někam do směru, odkud na nás číhají zlé a potměšilé oči. „Ale ONI, ONI NEJSOU KLIDNÍ."

Zeptal jsem se (protože když už jednou ta otázka padla, pak se musí zveřejnit, to je fér hra): „A co naši? Utíkají?"

To mi už odpověděl jiný důstojník: „Teď leda tak nějaký kriminálník, kterému jde o dlouholeté vězení, ne-li o krk." Najednou se dal do smíchu. „Už ti někdo povídal o tom sedmiletém narušiteli státních hranic?"

Říkám, že ne. Že by chtěl sedmiletý prcek prorazit naši hranici?

„Ale chtěl, chtěl," stále se směje můj kapitán. „A jakou měl odvahu! A jak dovedl lhát! To mi volali najednou naši pohraničníci ze Tří Seker, že tam byl zadržen moc podezřelý kluk. Upozornili na něho Mladí strážci hranic, na něco si hráli a kluk se k nim přifařil. Jenže se pořád vyptával, kde je vlastně hranice. To stačilo, rozuměj, tady i děti jsou nedůvěřivé."

„A co ten kluk?"

„Volali mi na brigádu, Jindro, přijeď si pro něj. Už se nám dvakrát pokusil zdrhnout. Je mrňavý, podvyživený, ale štírek, že si to ani neumíš představit."

Tak jsem ho přivezl na brigádu. Ale to už jsem tušil, o koho asi jde, protože jsem měl v zásuvce stolu oběžník krajského pátrání SNB, v němž hledali sedmiletého Aloise Krušinu, který utekl z domova. On vlastně žádný domov neměl. Táta pijan a máma odešla za jiným. Popis kluka odpovídal oběžníku.

„Tak ty chceš přes hranice?" zeptal jsem se ho v kanceláři.

„Jo," přikývl bez zaváhání. „Máma byla Němka a utekla do Mnichova. Loni. A táta mě bije."

„A je ti jasné, že tě tam nepustíme?"

Nadul pusu: „Uteču vám."

„A psi?"

„Ti mi nevadí."

„Tak povídej: tvoje jméno, rok narození a tak dál."

„Jmenuju se Zinwald. Mirek."

„Nesedí. Nejsi ty Jakub Werner?"

Trochu nejistě se na mě podíval. Položil jsem před něho papír a tužku.

„Psát už umíš, co?"

„Jenom stojací."

„Tak piš stojací. Nadiktuji ti některá jména. Abraham ... Bařka ... Dobeš ... no piš, piš, však my na tvé jméno přijdeme! — Jelínek ... Král ...

Kluk poslušně psal.

„Kopřiva ... Krušina ..."

Tužka se zastavila. Špička jazýčku zalezla zpátky do pusy. Kluk rozhořčeně vyskočil: „Ale to nejsem já!"

„No, a máme to, viď Lojzíku!" zasmál jsem se. „A teď se půjdem pořádně najíst do naší jídelny."

Poslušně šel přede mnou. Podívej,

já mám maličko přes dva metry a kluk mi byl tak sotva do pasu. Jídelnu máme o poschodí níž a na těch schodech, štírek jeden, se mi vytrhl a chtěl utéct. Stačilo mi udělat jeden krok a měl jsem ho. Šupnul jsem mu maličko, tak zlehýnka, přes zadeček, prcek se na mě obrátí a velice vážně pronese: „Kdyby to tak viděl náš pan president, jak tady bijete malý děti!"

'A potom zas nová brigáda, nové roty a plno nových příběhů. Taky mnoho pohledů přes hranice, kde se občas objeví příslušníci BGC — Bundesgrenzschutzpolizei anebo Zollpolizei. Ani o Američany není nouze. Dovedou přijet až na naše hranice, mířit na naše hochy sice kulomety, ale mají na tanku bigbítovou hudbu a skoro nahaté, tančící slečny, čímž chtějí předvést, jak vypadá svoboda u nich. Občas zahřmotí nějaký jejich vrtulník, který sleduje každý pohyb u nás. Ti všichni by nás chtěli zneklidnit, ale určitě se jim to nedaří, protože my se vyprovokovat nedáme. To jenom naši psi se vztekle trhají na vodítkách a ňafou.

Naši psi. Mívali je i Chodové, mají je dnes naši příslušníci Pohraniční stráže. Chodové mívali zásek, my máme dráty. Co nadělá, člověče? Když se ti toulají okolo chalupy vlci, postavíš si vysoký, nepřeskočitelný plot. Tomu se říká rozumná sebeobrana. Až ti druzí omezí svobodu svých vlkodlaků, pak ani my nebudeme mít na hranici psy, v nichž koluje vlčí krev. Člověk si je může tu a tam i pohladit, ale než se o to pokusí, měl by vědět, že jejich lícní svaly sklapnou silou kolem patnácti atmosfér. A to je dost na dokonalé zmrzačení ruky.

A večer, od chvíle, kdy vycházejí z lesů srnci, to už opravdu nedoporučuji nikomu, aby se k českému vlčákovi přiblížil. A přibližovat se k nočním vlkodlakům, to dovedou jen naši vojáci.

„Podívejte se, soudruhu," oslovuje mě velice vážně asi desetiletý Mladý strážce hranic z oddílu nesoucího hrdý název Oddíl kapitána Nálepky, „my to tady milujeme. Pohraničníci jsou naši kamarádi. Ale my taky půjdeme jednou na vojnu, jestli to neumíte zařídit, abychom všichni přišli k Pohraničním útvarům? Rozhodně ne k bačkorářům."

„Jirko, pěchota je přece královna zbraní!" napomenu ho.

„No jo, já vím. Ale to jen v útočné válce," začíná hovořit v odborných vojenských terminech. „Tam se musí na každé dobyté území postavit plno pěšáků. Jenže my nepovedeme nikdy útočnou válku. My nebudeme stavět nikdy vojáky na dobyté území. Já jsem to moc promyslel. My to musíme bránit."

A konečně tu před námi stojí vzorný vojín psovod Novotný se svým Astorem. Jsou z roty, kterou před časem pochválil sám náš president.

Novotný běžel za narušitelem hranice dva a půl kilometru v noci těžkým lesním terénem. „Musel jsem Astora odepnout z vodítka, protože štval jako divý. Tohle není zrovna ta nejlehčí služba, víte? Chce to celého chlapa. Sportovce. Štvát se tak dlouhou štrekou do kopců, snažit se stačit psu a zabránit lumpovi, aby neprorazil dráty, to dá práci. Nu, nedohnal jsem ho, ale Astor ho dohonil. Jenže byl taky chudák uštvaný a jeho pozorovací postřeh byl maličko otupen. Lump psa kopl a už už vytahoval dlouhou, ostře nabroušenou dýku. Jenomže se pak uleknutě posadil na zadek, když jsem na něho zařval. A velice rychle zvedal ručičky k nebi. Bylo mu devatenáct let a měl za sebou plno kriminálů. Ba ne, nám tady opravdu nikdo neprojde!"

Když se Novotný vrátil k rotě, řekli mu, že ho stranická organizace navrhla jako kandidáta KSČ.

Užasl: „Udělal jsem přece tak málo, ale to je... to je..." už pohnutím nemohl dořící.

Tady na téhle půdě člověk opravdu cítí, co to znamená být příslušníkem strany. Co to znamená být příslušníkem tohoto národa, co to znamená chránit nejen svou vlast, ale i celou velikou rodinu mírumilovných lidí.

KVĚTY, č. 19/72, 13. května 1972, str. 4. - 6.

KVĚTY, č. 19/72, 13. května 1972, str. 22. a 23. 9(104)XV

PIRÁTI

JOSEF MLADĚJOVSKÝ

Na otázku západoněmeckého policisty, proč vlastně na pilota střílel, s neslýchaným cynismem odpověděl osmadvacetiletý recidivista Karel Doležal: „Asi jsem ztratil nervy, bohužel . . .“

(15. 4. 1972, letiště Norimberk, NSR)

Mraky byly toho dne nízko. Na beton ruzyňského letiště před chvílí přistáli z Kunovic piloti Slovairu Vojtěch Kárník a Robert Přeger. Je něco po sedmé ráno a oba spěchají na briefing, aby si tam „vzali počasí“, spočítali trať, připravili se na let do Mariánek. Asi v sedm čtyřicet vyjdou z budovy a zamíří ke svému stroji. Chtějí se před letem projít, proto nepoužijí dobrodiní GAZu a jdou asi pět set metrů pěšky po ploše. Dnes bude kapitánem letounu Vojtěch Kárník. Usedá tedy za řídicí páku na levou stranu přídě. Bude to jeho první kapitánování na lince Praha—Mariánské Lázně, kterou Slovair zavedl od prvého dubna. Vpravo usedá Přeger, pro dnešek tedy druhý pilot. Obstarává navigaci, radiové spojení i činnost palubního mechanika; bude vysouvat a zasouvat podvozek i ovládat klapky. Nyní hledí do mapy, ještě jednou kontroluje otočné body trati a předpokládaný snos letounu.

Když výpravčí Dagmar Kučerová přivádí skupinu „svých“ cestujících, piloti se po příchozích ani neotáčejí. Nemají to ve zvyku. Ze soupisky se dověděli, že poletí devět pasažérů, z nichž žádný nemá nadměrné zavazadlo, které by nepříznivě ovlivnilo celkovou váhu stroje. Ale dva z příchozích si přepečlivě prohlížejí právě je. Snaží se přečíst jejich tváře, ale vidí jen záda v šedomodrých uniformách a sluchátka na uších. Zaručeně se jim zableskne v očích, když zjistí, že pasažérský prostor není od pilotů oddělen žádnou přepážkou a že vnitřek letounu je nepříliš rozměrný a přitom dosti přehledný.

Jsou ze Zlatých hor, Karel Doležal a o čtyři roky mladší Antonín Lerch. Kromě kartonu budvaru a dvou tašek, jež mají s sebou, jim tíží kapsy tři pistole ráže devět a šest pětatřicet millimetru — a výbušnina. Záznamy v jejich trestních rejstřících dokreslují jejich profil: krádeže, vloupání do chat, příživnictví, výtržnosti na veřejnosti, neplacení výživného. Ten starší, tedy Doležal, byl už čtyřikrát trestán za ilegální držení střelných zbraní; naposled vlastnil pistoli zn. Nagan s dvaceti náboji. Ten druhý opustil nápravné zařízení teprve ledos, třetího března.

Letoun L-410 OK-ADP sedí na plánované trase a pravidelně ukrajuje prostor směrem k Mariánským Láznim . . . Přeger počítá a koresponduje. Před Žluticemi oblastní dispečerská služba Praha povoluje posádce přejít na frekvenci věže karlovarského letiště. Mariánské Lázně pro špatné počasí nepřijímají . . .

„Letěli jsme většinou mezi mraky, víte, dole to bylo všechno zakrytá, nad námi taky, a mezi tím se obstojně dalo koukat,“ vysvětluje mi Vojtěch Kárník. „Měli jsme výšku osmnáct set padesát metrů.Jak jsme minuli Žlutice, dali nám, myslím, kurs tři sta deset a pokyn, že můžeme klesat do výšky sedm set metrů . . . Když jsme byli třiadvacet kilometrů od letiště Karlovy Vary — já měl samozřejmě oči na přístrojích, protože jsme zrovna klesali do mraků — v tom slyším ránu . . .“

To bylo přesně v půl deváté . . . Jen o pouhou minutu dříve se prudce zdvihli ze sedadel oba násilníci. Lerch odešel na záď paluby letounu, v ruce pistoli, v druhé výbušninu. Sedět, ani se nehnout . . . Jinak bude zle křičel na cestující a podle zběsilého výrazu jeho obličeje nikdo nepochyboval, že svá slova míní vážně. Zatím druhý dobrodruh stál za nekrytými piloty a mířil na záda se slovy: Ruce vzhůru!

„O tomhle však já neměl ani tušení. Já slyšel jen tu ránu a hned jsem trhl hlavou do směru, odkud vyšel výstřel, tedy doprava . . . V tu chvíli mě přes nos přímo praštil pach střelného prachu a já spatřil Roberta, jak se drží levou rukou za pravé rameno a bolestí křiví tvář. Stačil ještě zmáčknout tlačítko interkomu (spojení pilotů mezi sebou — pozn. red.) a řekl: Vojto, jsem postřelen, chtějí do Stuttgartu . . .! Toho chlapa, co stál za námi s dvěma pistolema, jsem pořád ještě neviděl, protože se zrovna schovával za úzkým panelem, co byl mezi mnou a Rober-

tem... Hned jsem zmáčknul tlačítko vysílače a oznámil na věž ve Varech: Jsme přepadeni, na palubě se střílí!

Dispečer mě vyzval, abych opakoval. Myslím, že jsem ze sebe dostal ještě tohle: Jsme přepadeni, na palubě se střílí, chtějí do Stuttgartu, nevím co bude dál... I Ale to už strhl ten zločinec Robertovi sluchátka s hlavy a já uviděl pistoli. Kdykoli jsem se pak pokusil trochu otočit, hned jsem ji měl několik centimetrů od pravého oka. Nikdy nezapomenu na ty dvě skvrny od rezu, které měla ta šestpětatřicítka na ústí hlavně. V jednom okamžiku jsem zahlédl na zádi letounu chlapa, v pravé ruce měl pistoli a v levé nějakou rozbušku... A právě tenhle pirát několikrát opakoval, že mu na ničem nezáleží, a jestli je prý podvedeme, tak z letadla už nikdy nevyjedem.

Ani jsem v těch vteřinách jeho hlas moc nevnímal, protože mě přímo ohromila svým neohroženým chováním žena sedící hned za mnou. Vstala proti dvěma pistolím toho desperáda, co mě hlídal, zdvihla ruce a vmetla mu do tváře: Podívejte, mám holé ruce, nic na vás nechci, jen vás žádám o jedno, dovolte mi, abych mohla toho člověka obvázat, jsem ošetřovatelka... Nakonec jí to přece jen povolil, ale pořád kolem ní mával pistolí.

Okamžitě svlékla Robertovi sako a velmi rychle mu obvázala silně krvácející ránu... Jmenuje se Růžena Kohlíčková, bydlí někde na Třídě čs. armády v Mariánských Láznich a zcela otevřeně napište, že jí patří můj upřímný obdiv..."

Řekl jsem mu, že s ním sice souhlasím, ale že můj obdiv patří přece jen především jemu, Vojtěchu Kárníkovi, za jeho chladnokrevnost a sebeovládání.

„Víte, co bylo pro mě na tom všem nejotřesnější?" — položil mi otázku, jako by má předešlá slova vůbec neslyšel.

„Nejotřesnější pro mne bylo dívat se na raněného Roberta... Jsme kamarádi, u linek jsme spolu prožili už dobrých šestnáct let, naše manželky i děti se znají... Ten pohled na obvaz kolem jeho těla prosáklý krví, ten bezmocný výraz v jeho tváři, když se celý zpocený a bledý snažil co nejnalehavěji sdělit, abych jen letěl, že by chtěl být co nejdříve na zemi a doma, že ho rána hrozně bolí, abych jen přidal... Nevěděl jsem, kde je přesně raněn, přiznám se, měl jsem o něho strach.

Když jsme začali klesat na dráhu norimberského letiště a zaslechl jsem, jak ten za mnou volá na toho vzadu: „Hele, připrav to, a kdyby to nebyl Norimberk, tak to všechno vyhoď do luftu!" Potom se obrátil k cestujícím a žádal někoho, kdo umí německy. Přihlásil se jeden chlapec. Přikázal mu, aby po zastavení letadla otevřel dveře a tlumočil policii jejich podmínku, že chtějí mluvit výhradně s dvěma neozbrojenými muži.

Přistáli jsme v 9 hodin 13 minut a chlapec jejich příkaz splnil. Viděl jsem, jak dva západoněmečtí policisté předali zbraně svým kolegům a šli ke dveřím letadla, které se už otvírały. Můj hlídač k nim přistoupil, strčil hlavu do škvíry a nejistě ze sebe vyrazil: ‚Ist hier West Deutschland?'"

Řada západoněmeckých listů hned druhý den tuto otřesnou událost komentovala. Kupříkladu Süddeutsche Zeitung zdůraznila postoj cestujících a jejich snahu vrátit se co nejdříve do vlasti. Pilot Pfleger odmítl operaci, která mu byla v Norimberku okamžitě nabídnuta a žádal převoz do Československa, konstatoval mnichovský deník a v článku věnovaném vzdušnému pirátství vůbec se pak zabýval lidským profilem únosců letadel. Na jejich adresu napsal, že vesměs jde o dva typy lidí — za politickými únosy se často skrývají lidé psychicky narušení, do druhé skupiny pak patří obyčejní zločinci.

Vedoucí závodu 01 podniku Slovair soudruh Milan Hajtman, který se svými spolupracovníky pečuje právě o letouny typu L-410, mi sdělil z Bratislavy své stanovisko telefonicky: „My zastáváme názor, že tento únos byl gangsterstvím nejhrubějšího zrna. I když se všemožná preventivní opatření na letištích stále zkvalitňují, podobné pirátství nemůžeme přece jen ve všech případech zcela vyloučit. Nejúčinnější prevence spočívá v tom, že se pachatelé budou vydávat tomu státu, kam patří."

A my dodáváme, že v prosinci 1970 byla v Haagu podepsána tzv. Haagská úmluva o protiprávních činech na palubách letounů, která kvalifikuje únos letadla jako těžký zločin, jenž je nezbytné postihovat nejvyššími sazbami trestů. Haagskou úmluvu podepsala mezi jinými státy i Německá spolková republika. Příslušné orgány NSR mají tedy příležitost bez uhlazených frází a planých slibů plně dokázat, co to znamená respektovat beze zbytku zásady mezinárodního práva.

KVĚTY, č. 19/72, 13. května 1972, str. 22. a 23.

TRIBUNA, č. 19/72, 10. května 1972, str. 1. a 3.

ROZHOVOR S ÚSTŘEDNÍM TAJEMNÍKEM SČSP SOUDRUHEM ANTONÍNEM KROUŽILEM

o Svazu československo-sovětského přátelství

6. a 7. května 1972 se konal český sjezd SČSP; 11. a 12. května se bude konat slovenský sjezd SČSP a 16. a 17. června VII. sjezd Svazu československo-sovětského přátelství.

Soudruhu Kroužile, poslední sjezd SČSP se sešel před sedmi lety. Jak bys dnes zpětně hodnotil jeho průběh?

Poslední VI. sjezd SČSP se konal v dubnu 1965. Úkoly, které stanovil, odpovídaly tehdejší politické situaci. V práci SČSP v té době bylo dost živelnosti a kampanovitosti. Činnost Svazu měla, stručně řečeno, často pouze kulturně osvětový charakter.

Mám tvým slovům rozumět tak, že šlo o podcenění práce Svazu?

Ano. Vlivem tehdy přijaté netřídní teze o všelidovém státu, ze které také vyplývalo, že všichni českoslovenští občané jsou přáteli SSSR a že není již nutné stále za toto přátelství bojovat, byl SČSP přisuzován víceméně reprezentativní charakter. Čili naše společnost prý je na takovém stupni uvědomění, že podobné organizace již nejsou třeba. Tak došlo k přesunu činnosti SČSP do místa bydliště a k postupnému oslabení Svazu. Ostatně i formální metody výchovně politickou práci utlumovaly, pro mladou generaci se tak činnost v SČSP stala málo přitažlivou. Názory o „přežité" organizaci vedly k postupnému zhoršování i v kádrových otázkách, snižovala se kvantita a především kvalita aparátu a voleným orgánům často nebyla věnována dostatečná pozornost.

A rok 1968?

Do roku 1968 vstupoval Svaz, hlavně jeho ústřední orgán, nejednotný v názorech na poslání i vývoj SČSP. To se projevilo rovněž v novém programu činnosti SČSP, přijatém plénem ÚV SČSP v červnu 1968, do kterého pronikly některé chybné názory rodící se v tehdejší době. A přitom v kritickém roce 1968 byl proti SČSP veden soustředěný útok. SČSP však jako celek odolal tlakům, i když jeho jednotliví funkcionáři kolísali nebo přecházeli dokonce na antisovětské pravicové pozice. Přes tento kritický stav zůstala ve Svazu značná část členů, kteří prokázali věrnost myšlenkám marxismu-leninismu i proletářského internacionalismu. SČSP také jako jedna z prvních organizací Národní fronty vystupoval veřejně na obranu našich vztahů se Sovětským svazem.

Svaz právě tehdy dokázal své opodstatnění. Co však pokládáš za nejdůležitější momenty?

Za prvé, že Svaz, ač neměl podporu oportunistické většiny tehdejšího vedení strany, sehrál významnou politickou funkci, že mobilizoval ve společnosti síly oddané věci socialismu na ochranu našich životně důležitých svazků se Sovětským svazem a veřejně politickými akcemi spoluvytvářel s marxisticko-leninskými silami ve straně frontu proti útokům pravicových a protisocialistických sil.

Za druhé, že musel pracovat, tedy zabezpečovat veškeré své úkoly, přesvědčovat, bojovat proti nesprávným názorům prakticky bez jakýchkoliv prostředků masového působení. Veřejné masové prostředky útočily proti SČSP. Redakce vlastního časopisu Svět sovětů kolektivně odešla po 21. srpnu 1968 na protest proti „okupaci", slovenská redakce Sveta socialismu se od SČSP odcizila. První číslo obnoveného časopisu pod názvem Svět socialismu vyšlo však díky nově vytvořené redakci již v listopadu 1968. V březnu se ustavil klub přátel sovětské vědy a kultury, jenž soustředil kolem sebe především inteligenci, která stála pevně na pozicích proletářského internacionalismu.

Rozhodující pro činnost SČSP jsou tedy závěry dubnového a květnového pléna ÚV KSČ. Co znamenaly pro Svaz?

Nové vedení KSČ orientovalo naši společnost na přátelství a spojenectví se SSSR nejen slovy, ale vytvořilo i konkrétní podmínky a přijalo účinná opatření pro rozvíjení a upevňování československo-sovětských vztahů. A v tom byla největší pomoc Svazu přátelství.

Proto se SČSP různými formami masové politické práce mohl aktivně podílet na ideovém působení v duchu marxismu-leninismu, v boji proti nepřátelským teoriím a názorům. V tomto období ostatně již pravidelně vychází Svět socialismu, který se angažuje za leninskou internacionální politiku KSČ, a další svazové časopisy Svet socializmu, Čtení, Horizont aj.

A co Lidové nakladatelství?

I ono postupně konsolidovalo své síly.

Léta 1969 a 1970 jsou tedy novou renesancí SČSP. Pamatuji si třeba na oslavy stého výročí narození V. I. Lenina, na 25.

výročí osvobození Československa Sovětskou armádou a další akce. Znamená to, že jste s činností byli v podstatě spokojeni?

Na konci roku 1969 a v roce 1970 opravdu rozšiřuje Svaz svoji činnost. Má významný podíl na Dnech kultury SSSR v ČSSR, na průběhu Měsíce československo-sovětského přátelství. Organizuje stále širší kontakty našich občanů a pracovních kolektivů se Sovětskou armádou. Ale o stoprocentní spokojenosti nemůže být řeč. Vedle kladů jsme měli totiž i svá slabá místa. Tak například některé okresy se jen těžko přeorientovávaly z navyklých forem práce na účinnější způsoby a metody. Změněná politická situace kladla vyšší nároky na politickovýchovnou práci. Ukázalo se, že řada OV SČSP složením svého orgánu, nízkou úrovní aparátu a politickou a organizátorskou úrovní na takové požadavky nestačí. Byly i nedostatky pohotového vyzbrojování propagandistického aktivu stále novými fakty a argumenty.

Ó negativech jste však věděli. A to je první krok k jejich odstranění. Jaký význam z tohoto hlediska mělo projednávání činnosti SČSP předsednictvem ÚV KSČ?

Předsednictvo ÚV KSČ svým usnesením ze dne 19. 3. 1971 přispělo ke zkvalitnění práce SČSP. Uložilo také zvýšit pozornost stranických orgánů a organizací práci SČSP. Souhlasilo se znovuvytvořením krajských výborů SČSP. Orientovalo SČSP, pokud vypočítávám úkoly na získávání nových členů, především z řad mládeže, a uložilo masově působit i mimo rámec své členské základny. Chtěl bych zdůraznit, že pro nás bylo také důležitým dokumentem Poučení z krizového vývoje, které nám umožnilo správně zhodnotit i minulou činnost SČSP, poznat příčiny nedostatků a především určit jeho další cíle.

Dovol odbočení. Kolik vlastně má Svaz členů?

K 1. lednu 1972 bylo v ČSR 10 034 odboček s 583 634 členy, z toho:

— v průmyslu, dopravě, stavebnictví	130 860
— v zemědělských závodech	10 048
— na školách	28 293
— v institucích, úřadech	140 269
— na vesnicích	125 624
— ve městech	151 550

SSR má k 21. 2. 1972 7050 odboček s 391 047 členy.

Zajímavé je složení členů podle věku:

— do 35 let	151 492
— nad 50 let	81 388

a sociální složení:

— dělníků	156 061
— pracujících v zemědělství	43 159
— inteligence	131 421
— ostatní	59 806

Kolik je ale z tohoto počtu nečlenů KSČ?

V SČSP je členů, kteří nejsou v KSČ, kolem 390 000, tj. 40 % členů. Příčiny nedostatečného počtu členů bez stranické příslušnosti jsou podle mého názoru ještě v přežívajících názorech o výběrové organizaci. V názorech, že „lidé si sami musí najít cestu do Svazu" apod.

To jsou zajímavé údaje. Nyní, prosím tě, několik slov k výročním schůzím. Jaké máte poznatky?

Svým obsahem byly výroční členské schůze v porovnání s rokem 1971 na mnohem vyšší úrovni. Usnesení výročních členských schůzí byla však ve většině případů velmi všeobecná. Ukazují, že chybí perspektivnost plánovitost v práci základních organizací, nebo je nedostatečná. Ovšem, to také znamená, že okresní výbory ne vždy dobře zabezpečovaly průběh výročních členských schůzí, že i když prakticky nebylo možné každou výroční členskou schůzi zajišťovat z „okresu", nebyli včas a dostatečně informováni a instruováni předsedové nebo další funkcionáři základních organizací.

Co to ale znamená?

Že přes soustavné vysvětlování role SČSP v praktické činnosti stále ještě v myslích části našich členů jsou určité předsudky a nedůvěra, že stále mnohdy nechápou smysl a poslání masových společenských organizací jako pomocníků strany při působení na široký okruh lidí.

Dostali jsme se tedy k úkolům Svazu. Co pokládáš za nejdůležitější?

Především bych chtěl zdůraznit, že veškerou činnost SČSP je nutné rozvíjet v těsné spolupráci a koordinaci s ostatními organizacemi Národní fronty, neboť rozvíjení přátelství a spolupráce se Sovětským svazem není monopolním posláním SČSP.

Za druhé je třeba pomáhat vysvětlovat politiku KSČ mezi občany, získávat je pro ni a působit ke správnému chápání vedoucí úlohy strany ve společnosti.

Za třetí — upevňovat a dále prohlubovat soudružské a přátelské vztahy našich občanů k SSSR. Popularizovat výsledky práce sovětského lidu v oblasti politiky, vědy, techniky i kultury, ve výrobní oblasti a životní úrovni a seznamovat náš lid s úsilím sovětského lidu o rozvoj socialismu a komunismu a udržení světového míru. Aktivní účast každého člena Svazu československo-sovětského přátelství bude považována za jeho základní členskou povinnost.

Za čtvrté — při rozvíjení své činnosti odhalovat pomluvy a lži o československo-sovětských vztazích, aktivně bojovat proti antisovětismu, odhalovat antisocialistické a antikomunistické cíle zahraniční i vnitřní reakce.

Za páté — rozšířit svoji činnost v ekonomické propagandě, aby byly v SČSP co nejúčinněji popularizovány závěry XIV. sjezdu KSČ a posledních zasedání ÚV KSČ. V ekonomické propagandě věnovat pozornost i takovým úkolům, které vyplývají ze XIV. zasedání RVHP o komplexním programu socialistické ekonomické integrace.

Za šesté — spojovat politickovýchovnou práci s rozvojem pracovní iniciativy. SČSP povede své členy k pracovní aktivitě, k aktivní účasti na socialistickém soutěžení i pracovních brigádách. Proto ostatně chceme docílit, aby se stalo otázkou osobní cti občanů — členů SČSP být v řadách vzorných pracovníků. Zvláštní pozornost musíme věnovat těm pracovištím, kde se pracuje na zakázkách pro SSSR.

Za sedmé — vysvětlovat smysl i cíle zahraniční politiky SSSR a dalších bratrských socialistických zemí.

Za osmé — rozšířit a prohloubit družební styky našich a sovětských občanů. Zlepšit tyto styky a odstranit dosavadní formálnost,

která je často způsobena nevhodným spojením dvojic družebních okresů.

Za devátá — ... přispívat k rozvoji československo-sovětského přátelství mezi mládeží. Svými zkušenostmi a celou svou činností poskytovat podporu Socialistickému svazu mládeže a jeho Pionýrské organizaci v rozvoji vztahů mezi mládeží a občany Československa a Sovětského svazu.

Za desáté — vytvářet podmínky pro uspokojení rozmanitých zájmů a skupin z jednotlivých oblastí politiky, kultury, umění i techniky. Rozšiřovat a zkvalitňovat informace o SSSR ve prospěch vzájemného poznávání života národů ČSSR a SSSR.

Za jedenácté — spolupodílet se na rozšiřování styků našich občanů s jednotkami Sovětské armády působícími na území ČSSR.

Za dvanácté — zlepšovat vlastní vydavatelskou i nakladatelskou činnost tak, aby svým ideovým obsahem navazovala na potřeby a poslání SČSP a přispívala k poznávání Sovětského svazu a socialistických zemí. Rozšířit také činnost Lidového nakladatelství o překlady sovětské politické literatury.

Trochu mnoho úkolů najednou. To vše chcete splnit?

Nejenom uvedených dvanáct bodů. Musíme totiž ještě také upevňovat organizační strukturu SČSP jako jednotné společenské organizace s masovým vlivem zejména mezi nestraníky. Musíme též dále rozšiřovat členskou základnu a přijímat do Svazu všechny občany, kteří stojí na pozicích socialismu a přátelství k Sovětskému svazu a pro cíle SČSP chtějí aktivně pracovat. A mohl bych uvést ještě mnoho dalších našich záměrů.

Plán je ovšem jedna věc. Druhou je jeho uskutečnění. Jakými formami ho bude Svaz plnit?

Zvláštní důraz klademe na členské a veřejné schůze a besedy občanů, na osobní a názornou agitaci, na semináře, tribuny otázek a odpovědí, setkání občanů s významnými představiteli SSSR a ČSSR. Chceme se ovšem vyvarovat formálnosti, frázovitosti, přehánění a laciných argumentů. Proto budeme respektovat stupeň a diferenciační postup veřejného mínění. Aniž bychom podceňovali význam hromadných demonstrativních a emocionálních prostředků, budeme se zaměřovat hlavně na masovou politickou výchovnou činnost v základních organizacích, směřující k prohlubování československo-sovětského přátelství v širokých vrstvách lidu.

Zamysleme se ale trochu nad některými částmi toho, cos již řekl. Třeba taková ideologická a politickovýchovná činnost. Jak si ji představujete?

Zdůrazňuji, že chceme v této oblasti více než dříve využít diferencovaný přístup k jednotlivým věkovým a sociálním skupinám. Ještě do VII. sjezdu SČSP budeme provádět ofenzivní ideově politickou práci k vysvětlování principů socialistického internacionalismu, popularizování výsledků budovatelské práce v SSSR při plnění závěrů XXIV. sjezdu KSSS. Zároveň povedeme boj proti všem projevům antisovětismu a antisocialismu, proti všem směrům pravého i levého oportunismu a revizionismu, proti jejich konkrétním projevům na závodech, JZD, vědeckých pracovištích apod., jako je podceňování sovětské vědy a techniky, sovětských výrobních zkušeností, nekázeň, nehospodárnost.

A pokud jde o záměry v dalším období?

Nechci předbíhat jednání sjezdu, ale chceme např. v průběhu roku 1973 uspořádat seminář „Antisovětismus v současných mezinárodních podmínkách". U příležitosti narození V. I. Lenina bude SČSP každoročně seznamovat členy s díly V. I. Lenina, zejména pak v roce 1975, k 105. výročí narození V. I. Lenina, bude toto zaměření zvláště intenzívní. Uspořádáme i semináře s mezinárodní účastí: „V. I. Lenin o ekonomických otázkách — leninské principy řízení ekonomiky v usneseních ÚV KSSS a ÚV KSČ"; „Lenin o mládeži — ideová výchova mladých v duchu marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu".

V činnosti SČSP zaujme významnější místo než dosud také ekonomická propaganda, účast na realizaci ekonomických úkolů. ÚV SČSP rozšíří popularizaci sovětských zkušeností z průmyslové i zemědělské výroby, výsledků vědeckého i technického poznání z těchto oblastí. Bude dbát na plnění vzdělávacích programů Národní fronty.

Každý rok dlouho očekávanou událostí jsou akce Měsíce přátelství. Připravujete již dnes jejich program?

Ano. Činnost SČSP musí být zvláště intenzívní v období oslav Velké říjnové socialistické revoluce. Chceme, aby těmto výročím předcházela široká politickovýchovná činnost objasňující význam Velké říjnové socialistické revoluce a její vliv na vývoj ve světě i v naší zemi. Letos bude Měsíc přátelství věnován 50. výročí vytvoření SSSR. Orientačně pak počítáme, že v roce 1973 ve spolupráci s ROH zaměříme Měsíc přátelství na úspěchy a úkoly dělnické třídy v SSSR. V této souvislosti by se propagandistická činnost ve zvýšené míře soustředila na seznamování našich pracujících s výrobními zkušenostmi sovětských dělníků, na problematiku řízení, na ekonomickou reformu i na zkušenosti z rozvoje socialistického soutěžení. V roce 1974 ve spolupráci s ministerstvem zemědělství a se Svazem družstevních rolníků chceme zaměřit Měsíc přátelství na zemědělskou problematiku, ukázat výsledky a perspektivy sovětské zemědělské výroby, postavení kolchozního rolníka ve společnosti, široce popularizovat sovětskou zootechniku, agrotechniku, zemědělskou investiční výstavbu apod. A rok 1975 bude rokem 5. výročí podepsání Smlouvy o přátelství a spolupráci a vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR, rokem 30. výročí osvobození ČSSR Sovětskou armádou a rokem 105. výročí narození V. I. Lenina.

Hovořil jsi také o mládeži. Co znamenají slova o mimořádné pozornosti mladým?

Budeme získávat, abych byl konkrétní, zájem školní mládeže prostřednictvím různých soutěží zaměřených na poznávání Sovětského svazu. Především pak to bude již osvěd-

čený Puškinův památník — Rossiana. Rovněž bude třeba dále pokračovat v rozšiřování pionýrských letních táborů s výukou ruského jazyka a za mezinárodní účasti, především dětí ze Sovětského svazu. V těchto táborech zamýšlíme posilovat vhodně internacionální výchovu. Rozšíříme spolupráci se SSM, Svazarmem a tělovýchovnými organizacemi.

Ještě několik konkrétních otázek. Svého času Svaz měl úspěchy s výukou ruského jazyka. Vrátíte se znovu k této formě práce?

Lze říci, že jsme se této formy činnosti nikdy nezbavili a i v dalším období bude jedním z důležitých úkolů SČSP. Ve spolupráci s ministerstvy školství, ale i ROH, kulturními domy, osvětovými besedami je ji třeba dále rozšiřovat a zkvalitňovat. Máme na mysli těsněji spojovat výuku ruského jazyka s politickovýchovnou činností. Zakládat kroužky v ZO SČSP a docilovat masovějšího rozšiřování výuky i mezi dospělými členy a nečleny SČSP. Při výuce využívat soudobé techniky, magnetofonů, gramodesek, rozhlasových a televizních vysílání a pochopitelně více než doposud pracovat se sovětským tiskem.

Dále mě zajímají družební styky. Co zde zamýšlíte?

Tato forma je pro nás jednou z nejúčinnějších při poznávání Sovětského svazu, s výrobními zkušenostmi, s prováděním sociální a národnostní politiky. Osobní kontakty, bezprostřední poznání skutečnosti a pravdy o Sovětském svazu, to je jeden z hlavních úkolů. Budeme proto zdůrazňovat nutnost výměny dělníků, rolníků, odborníků apod., aby naši lidé získali co nejvíce zkušeností z přímé výrobní činnosti.

S tím souvisí i spolupráce s posádkami Sovětské armády?

Jistě. Nemusím ani zdůrazňovat, že půjde o to, zvát na akce SČSP soubory Sovětské armády i zástupce Sovětské armády. Na rozdíl od dosavadní praxe je však nutné nespokojovat se jen pozváním zástupců Sovětské armády na schůze, ale organizovat besedy se sovětskými představiteli na různá témata, dát více možností, aby představitelé Sovětské armády nepronášeli jen zdravice, ale aby hovořili o Sovětském svazu, odpovídali na mnohé otázky, které naše lidi zajímají. A hlavně je nutné starat se, aby takováto setkání nebyla jen záležitostí SČSP a nebyla určena jen pro členy SČSP. Zájmem SČSP je, aby dosah takovéto činnosti přesahoval daleko hranice členské základny SČSP.

Soudruhu tajemníku, děkuji ti za rozhovor.

ZA TRIBUNU SE PTAL JAROSLAV KOJZAR

TRIBUNA, č. 19/72, 10. května 1972, str. 1. a 3.

Pozitivně i nadále

Společenské poslání pracovníků rozhlasu odvozuje strana a socialistický stát z mimořádně významné funkce, kterou mají v dnešním světě prostředky masové komunikace a ideového působení. Proto je tak důležité, aby ve všech sdělovacích prostředcích, tedy i v rozhlase, byly dodržovány všechny principy kádrové práce. Chceme čtenáře TRIBUNY informovat, co se již v Čs. rozhlase v této práci udělalo a co do budoucna se musí ještě udělat.

Několik pohledů do historie

U kolébky našeho rozhlasu stála buržoazie jako vládnoucí třída, jejímž třídním zájmům rozhlas poctivě sloužil. Nikdy se nestalo, že by se byl postavil na stranu stávkujících horníků nebo na podporu nezaměstnaných. Nikdy se nestalo, že by pozvedl slovo proti útokům, které buržoazie vedla vůči mladé sovětské republice. Naopak. Postavení tehdejšího rozhlasu muselo odpovídat i personální obsazení jeho jednotlivých pracovišť. Politická příslušnost redaktorů, programových a tvůrčích pracovníků byla existenčním šroubem tlačena do loajálnosti k vládnoucí třídě a její politice. V rozhlase těžko našel uplatnění některý veřejně známý pokrokový pracovník, o komunistech ani nemluvě.

V období fašistické okupace Československa se měl stát rozhlas instrumentem, jenž by napomáhal hitlerovcům udržovat český národ v poslušnosti vůči třetí říši. Záměrům okupantů byl podřízen i výběr pracovníků rozhlasu. Protektorátní vláda a Moravcovo ministerstvo „rozmístily" do rozhlasu řadu lidí ochotných sloužit fašistickému režimu. Přesto zde zůstalo dostatek vlastenecky smýšlejících pracovníků, jejichž záslužným činem bylo statečné vyhlášení signálu ke Květnovému povstání v roce 1945, a významná pomoc národně demokratické revoluci.

Československý rozhlas po Květnové revoluci očištěný od přisluhovačů fašismu, začal plnit poslání, odpovídající existenci Národní fronty v podmínkách poměrného zastoupení existujících politických stran ve státních a správních orgánech — v podmínkách boje o politickou moc ve státě. Politická orientace většiny pracovníků rozhlasu té doby vycházela ze skutečnosti, že hlavní silou, která nás osvobodila, byl Sovětský svaz a nositelem společenského pokroku že je revoluční Komunistická strana Československa.

To mělo nemalý význam ve střetnutích s vnitřní reakcí v únoru 1948, ale i později, kdy Čs. rozhlas přispěl k vítězství dělnické třídy a pracujícího lidu v čele s komunistickou stranou a k hlubokým společenským i hospodářským přeměnám v průběhu výstavby socialismu.

Kádrová práce — výběr, příprava a rozmísťování pracovníků pro potřeby Čs. rozhlasu — byla vždy v popředí péče stranických i státních orgánů a vedoucích funkcionářů rozhlasu. I když ne všichni rozhlasoví pracovníci měli potřebnou politickou nebo odbornou kvalifikaci, plnil rozhlas vcelku dobře své úkoly, jako prostředek masového, politickoideového a kulturně výchovného působení na širokou vrstvy obyvatelstva. V uznání zásluh v letech mimořádně významných pro boj strany a dělnické třídy při výstavbě socialismu byl Čs. rozhlas vyznamenán Řádem práce a Řádem republiky.

Temnou epizodou v životě Čs. rozhlasu zůstane období let 1968—1969. Dubčekovo vedení strany připustilo, aby rozhlas ovládli exponenti pravicového oportunismu, protisocialistické a protisovětské živly. Rovněž všechny stranické organizace včetně celozávodního výboru byly již dlouho před s. sjezdem 1983 napadeny pravicovým oportunismem a zneužity pro protistranickou činnost. Na jednotlivých pracovištích sice stáli věrní komunisté na marxistických pozicích, byli však roztříštění a v menšině. V Čs. rozhlase nastal naprostý ideový rozklad s převahou pravicových a antisocialistických sil. Rozhlas přestal být nástrojem socialismu a přešel do služeb těch, kdo si vytkli za cíl jeho likvidaci.

Po porážce pravice

vyvstal před zdravým jádrem strany a novým vedením Čs. rozhlasu obtížný úkol: provést očistu rozhlasu od nositelů pravicového oportunismu, na němž byla závislá existence rozhlasu vůbec v procesu politické konsolidace. V krátké době po dubnu 1969 odešlo ze služeb rozhlasu více než 12 % z celkového počtu pracovníků. Byli to ti, kteří zradili politiku strany a přešli do tábora nepřátel socialismu.

Bylo dále nutno vyvinout velké úsilí při obnově vedoucí úlohy strany v prosazování, obhajobě a tvůrčího rozvíjení základních, trvalých a neměnných hodnot socialismu. Zejména v kádrové činnosti bylo nutno nastolit a postupně znovu uvádět v život leninské principy kádrové práce zcela anulované pravičáky v rozhlase. Dále pak vybudovat pevný a ucelený systém kádrové a personální činnosti s cílem důsledného uplatňování třídních, politických a odborných kritérií při výběru a rozmísťování nových, socialismu oddaných kádrů. Přílivem nových zdravých sil do vedoucích funkcí a na další politicky důležitá místa začal rozhlas pozitivně ovlivňovat veřejné mínění v duchu programu nového vedení strany.

Ukončení určité improvizace v kádrové činnosti po tak hlubokém rozvalu nastalo usnesením ÚV KSČ ke kádrové a personální práci z listopadu 1970. Znamenalo rychlý obrat k principiální kádrové činnosti i v samotném rozhlase. Došlo k vybudování kádrového a personálního útvaru, který byl v krátké době konstituován přijatým statutem s přesně vymezeným postavením a náplní práce. V celé své činnosti vychází z vedoucí úlohy KSČ, ze zásady nedílné pravomoci vedoucích pracovníků a z faktu, že za kádrovou a personální práci, tedy za výběr a výchovu kádrů, za využití jejich schopností a rozvoj talentů odpovídají

v okruhu své působnosti vedoucí na všech stupních řízení.

V rámci metodické pomoci tohoto útvaru při uskutečňování kádrové politiky vedoucími pracovníky byly rozpracovány jednotlivé části kádrové práce, v souladu s listopadovým usnesením ÚV KSČ a dalšími dokumenty, na konkrétní specifické podmínky Čs. rozhlasu. Ve svém souhrnu znamenají ucelený systém kádrové činnosti.

Oč především jde

Šlo především o směrnice ke komplexnímu hodnocení kádrů Čs. rozhlasu, které byly zejména potřebné vzhledem k tomu, že od roku 1966 — kromě pohovorů k výměně stranických legitimací a k vládnímu usnesení č. 202 — k žádnému hlubšímu hodnocení pracovníků nedošlo. Obecně platná kritéria hodnocení byla rozšířena tak, aby odpovídala požadavkům kladeným na politická a tvůrčí pracoviště rozhlasu. Jsou návodem, jak v plné šíři vystihnout osobnost pracovníka.

Objektivní a komplexní hodnocení jednotlivců, v němž budou stanoveny závěry, musí přinést obraz, ve kterých případech bude nutná obměna ve funkci, jaké vzdělání a zkušenosti doplnit, s kým počítat pro zařazení do kádrové rezervy, na jinou nebo vyšší funkci, kdo je na vrcholu svých produktivních sil apod. Ve směrnicích se klade důraz na soustavnou a cílevědomou každodenní práci s lidmi, jejich poznávání při plnění úkolů a průběžné hodnocení dosahovaných výsledků.

V návaznosti byly zpracovány Zásady pro tvorbu kádrových rezerv v Čs. rozhlase. Zahrnují nejen systém vlastních zdrojů, ale jdou za rámec organizace.

Podle plánů kádrových rezerv, které mají připravovat odpovědní vedoucí pracovníci spolu s kádrovým a personálním útvarem, je určována na základě hodnocení jejich cílevědomá, všestranná příprava. Nejde o žádné vytváření stínových funkcí, ale o řízený růst kádrových rezerv na předem uvažovaných a plánovaných místech. Další oblastí výběru pracovníků jako rezervy jsou absolventi vysokých škol a odborných učilišť, mladí, talentovaní lidé z různých závodů a pracovišť, kteří mají potřebné předpoklady.

První pozitivní výsledky se již ukazují. Vedoucí pracovníci rozhlasu získali několik set mladých lidí nezatížených rozhlasovou minulostí z neblahých let rozpadu. Při všestranné péči a přípravě z mnohých z nich vyrostou kvalifikovaní redaktoři, programoví a tvůrčí pracovníci rozhlasu.

Vycházet z dokumentů strany

Stejně potřebným se ukázalo zpracování Pokynů pro práci s kádrovým pořádkem Čs. rozhlasu a pro postup vedoucích pracovníků při zahájení kádrového řízení. Smyslem „Pokynů" je vymezit a posílit pravomoc, obsah a odpovědnost vedoucích pracovníků rozhlasu v aktivním provádění kádrové práce, při respektování vedoucí úlohy strany. V zájmu zachování správného a jednotného postupu kádrového řízení jsou specifikovány forma a způsob schvalování a jmenování do funkcí nebo odvolávání či uvolňování z funkcí Čs. rozhlasu, zařazených do kádrových pořádků stranických orgánů.

Pro potřebu vedoucích pracovníků Čs. rozhlasu byly dále vypracovány Zásady výběru kádrů, zejména pro politicky exponovaná pracoviště. Zásady se opírají o dokument ÚV KSČ ke kádrové práci ve sdělovacích prostředcích. Jejich význam spočívá v tom, že mají působit ve směru zlepšení kádrového profilu redakcí, tu a tam ještě poznamenaných pravicovou destrukcí. Vylučují náhodilý výběr kádrů a orientují příslušné vedoucí na přirozený výběr lidí, kteří vyrůstají vedle vedoucích pracovníků v běžné denní činnosti a mají potřebné předpoklady.

Jde dále o metodu vyhledávání a dlouhodobého sledování talentovaných lidí na středních školách a na fakultách vysokých škol všeho druhu, o členy SSM, kteří splňují politická, třídní a morální hlediska.

Škody napáchané pravicí v oblasti kádrové práce bude nutno ještě dlouho napravovat. Proto základnou pro výběr zkušených a socialismu oddaných vzdělaných kádrů pro okamžitou potřebu i pro tvorbu kádrových rezerv Čs. rozhlasu jsou ideologické úseky státního a stranického aparátu i aparát a orgány společenských organizací.

„Oživovat" kádrové spisy

Jako celá oblast kádrové práce byla pravicovým rozvratem postižena i kádrová evidence. Obsah kádrových spisů se zneužíval k „odstřelu" straně a socialismu oddaných pracovníků, docházelo ke zcizování kádrových dokladů a jiným škodlivým zásahům do této důležité činnosti. Bylo proto nejvyšší potřebné povznést práci tohoto úseku, který shromažďuje a eviduje prvotní doklady a informace o kádrech na úrovni, která mu náleží. Na přesnosti a stálém oživování kádrových spisů je závislá rozborová činnost o stavu kádrů. Proto na základě usnesení vlády byly zpracovány „Zásady vedení kádrové evidence v Čs. rozhlase", tak, aby mohla poskytovat rychlé a spolehlivé informace a rozbory pro správné rozhodování vedoucích pracovníků. V současné době byla provedena inventarizace kádrových spisů a postupně se zavádí pořádek do celého chodu evidence.

V zájmu zavedení jednotného postupu v personalistice Čs. rozhlasu byly přijaty metodické pokyny pro sjednávání, přeřazování a rozvazování pracovního poměru. Jde o činnost, která se dotýká všech pracovníků rozhlasu a je dána vládními usneseními, zákoníkem práce a vnitřními směrnicemi.

Metodické pokyny jsou praktickou rukojetí základních úkonů, spojených s pohybem pracovníků rozhlasu. Žádoucím tempem postupují i práce týkající se zavedení jednotné evidence pracujících jako celostátního úkolu.

Nutnost perspektivního plánu

Vedení Čs. rozhlasu vyvíjí úsilí, povznést kádrovou činnost na úroveň, odpovídající důležitosti, významu a postavení tohoto prostředku masového působení. Vědomí, že práce s kádry je jednou z předních a velmi citlivých činností, která vylučuje nahodilost, improvizaci a diletantství, dalo pokyn ke zpracování perspektivního plánu kádrové práce v Čs. rozhlase do konce roku 1975.

Plán zahrnuje důslednou realizaci všech přijatých dokumentů, kromě rozborové činnosti o stavu kádrů, ukládá zahájit zpracování profesiogramů na jednotlivé funkce v Čs. rozhlase, časově určuje postup práce s kádrovými rezervami a s komplexním hodnocením kádrů a zejména určuje povinnost posilovat jednotlivé úseky rozhlasu o zkušené, politicky a odborně připravené pracovníky. V plánu je zakotvena cyklická průprava pracovníků, výchova mladých, začínajících redaktorů a programových pracovníků i příprava kádrových rezerv. Stanoví rovněž dobudování kádrových a personálních útvarů v krajských studiích. Své místo v plánu má i zdravotní a sociální péče o pracovníky.

Československý rozhlas začal po dubnovém plénu ÚV KSČ v roce 1969 opět plnit poslání politického, ideového a kulturně výchovného nástroje socialismu. Vysoká politická angažovanost jeho pracovníků nemalou měrou přispěla k procesu konsolidace politického a hospodářského života v naší zemi. Toto pozitivní úsilí oceňuje široká veřejnost i nejvyšší stranické a vládní orgány.

Máme z toho opravdovou radost. Nesmí nás to však vést k sebeuspokojení. Nechceme ve své další snaze při zdokonalování naší práce polevit. Chceme ji i nadále vést v pozitivním duchu a ve stálém vědomí, že i pro nás platí: to, co bylo dobré včera, dnes už nestačí, a co je dobré dnes, nebude stačit zítra.

FRANTIŠEK DLOUHÝ

TRIBUNA, č. 19/72, 10. května 1972, str. 9.

Základem socialistické uvědomělosti je vědecký světový názor, osvojení marxisticko-leninské ideologie jako nástroje poznání světa a jako revoluční příručky. Jde o dlouhodobý proces, který musí probíhat od počátku školní docházky a který znamená postupná, dětskému poznání přiměřená vytváření materialistického pohledu na svět, chápání skutečnosti v její materialistické a dialektické jednotě a vývoji, systematické překonávání různých mýtů a pověr, idealistických přístupů a postojů, které v nemalé míře na děti a mládež různými formami působí. Jsme povinni znovu obrátit svou pozornost i k výchově vědeckoateistické.

(Z projevu ministra školství na aktivu školských pracovníků 19. 8. 1971.)

Zásady vědeckoateistické výchovy na školách

„Zásadní problémy a krizové jevy v ideologické oblasti, které vznikaly a narůstaly v naší společnosti již delší dobu, vyústily po lednu 1968 v překrucování, v popírání a posléze i v příkré odmítání základních principů marxisticko-leninského světového názoru ve filosofii, v sociologii, v historii, v ekonomii, v oblasti státu, práva a výstavby strany i v kultuře a umění, kde všude docházelo k přímé kapitulaci před buržoazní ideologií. Ideologický zápas přerostl v přímý boj o moc, do něhož pravice v plné míře zapojila sdělovací prostředky." (Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ.)

Škola nezůstala ušetřena působení ideové diverze, které výstižně charakterizuje uvedený citát z Poučení. Takzvaný akční program ministerstva školství z r. 1968 otevřel do škol cestu „i jinému filosofickému výkladu přírodních a společenských zákonitostí" vedle „materialistického filosofického pojetí".

Tehdejší situace v naší společnosti i na školách byla příznivá pro oslabení vědeckoateistické výchovy a pro oživení náboženského cítění a idealistického chápání života mezi mládeží.

Důsledkem ústupu škol z pozic marxistické ideologie bylo mimo jiné i zvýšení počtu žáků hlásících se do nepovinného vyučování náboženství.

1. PODSTATA A SMYSL VĚDECKÉ ATEISTICKÉ VÝCHOVY

V procesu konsolidace a důsledné nápravy politických škod, které napáchali oportunisté a antikomunistické živly a které zasáhly i školu, nabyla ateistická vědecká výchova zvláštního politického významu.

Vědeckoateistická výchova vychází z marxisticko-leninské teorie a ze zásad politiky KSČ. Proto uplatňuje politický i psychologický přístup k věřícím.

Při uskutečňování ateistické výchovy musíme mít na zřeteli všechny aspekty náboženství jako společenského jevu:

1. náboženství jako idealistický světový názor, který působí na část mládeže již od útlého dětství;

2. náboženství jako morálku ovlivňující mravní jednání věřících a zasahující do jejich myšlení — rovněž od dětství;

3. náboženství jako formu třídní ideologie, která ovlivňuje politické názory lidí;

4. náboženství jako složku citového života věřících lidí;

5. náboženství jako kult a způsob života;

6. náboženství jako instituci — církve.

Proti všem stránkám, jimiž náboženství člověka ovlivňuje, je při vědecké ateistické výchově nutno hledat účinné prostředky. Zvláště musíme rozlišovat náboženství jako archaický životní názor a citovou záležitost ideologicky zaostalejších vrstev společnosti a náboženství jako ideologii církví; v boji proti náboženství užíváme přiměřených metod v každé z těchto dvou rovin.

Naše ústava zaručuje občanům svobodu vyznání, ale zároveň stanoví vědecký světový názor za základ veškeré výchovy a vyučování. To jsou východiska pro rozvíjení ateistické výchovy ve škole.

Vědecký ateismus se kvalitativně liší od buržoazního ateismu, který se omezuje na vytrácení náboženství, na útoky proti kněžím, zesměšňování církevní věrouky apod. Naproti tomu vědecký ateismus nezaujímá nepřátelské stanovisko vůči věřícím, ani neuráží jejich city. „Vědecká ateistická výchova je výrazem ideového boje proti náboženství jako nejrozšířenějšímu ucelenému nevědeckému světovému názoru a zpátečnické morálce naší společnosti. Jejím cílem je překonat u našeho lidu všechny formy náboženství a převychovat jej ve smyslu vědeckého světového názoru a komunistické morálky. Proto vědeckoateistickou výchovu nelze pojímat samoúčelně; je neoddělitelnou součástí výchovy k vědeckému světovému názoru a ke komunistické morálce a je podřízena všem jejím principům a metodám."[1])

Pozitivní výchovný cíl, k jehož dosažení protináboženská výchova může přispět, je komunistický postoj člověka k světu. Náboženství v našich poměrech představuje vzhledem k svým houževnatým tradicím v širokých masách stále ještě akutní nebezpečí pro výchovu mládeže v socialistickém duchu.

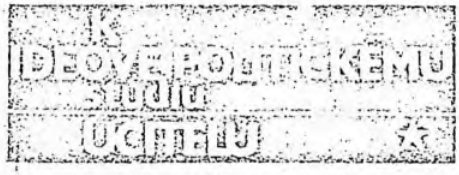

Má-li však být boj o člověka a zvláště o mládež úspěšný, nemůže se omezit na negaci náboženství, na vyvracení idealistických iluzí, ale musí se orientovat především na vytváření skutečně pozitivních hodnot, to znamená komunistického vědomí a komunistické životní praxe. Přitom je nutno si uvědomovat, že světonázorová výchova není jen záležitostí racionálního působení, ale že je výchovou komplexní, při níž je nutné působit na celou šíři psychiky a činnosti žáků, tj. na rozum, citové a zvláště umělecké prožívání i vůli, přičemž je třeba užívat přitažlivých a zajímavých forem a motivací.

2. METODICKÉ ZÁSADY VĚDECKOATEISTICKÉ VÝCHOVY VE ŠKOLE

1. Metody vědeckoateistické výchovy vylučují užití jakéhkoliv násilí nebo administrace; vyžaduje trpělivé, avšak důsledné výchovné přesvědčování a praktickou účast mladých lidí na socialistické přeměně světa.

2. Obecně platná zásada, že se ateistická výchova má uskutečňovat jako složka výchovy k vědeckému světovému názoru, znamená při aplikaci na školu, že „osou metodiky vědeckoateistické výchovy je formování základů vědeckého myšlení, tj. vysvětlování věcí a jevů světa v jejich zákonitém vývoji — a to až do materialistických závěrů. Didaktika vědeckého ateismu vyžaduje systematicky navozovat, organizovat a rozvíjet ve vědomí i praxi žáků boj vědeckého myšlení s náboženstvím s cílem vybudovat základy vědeckého světového názoru a pochopit nevědeckou podstatu a reakční smysl náboženství."[2])

3. Výchova k vědeckému světovému názoru a vědeckoateistická výchova musí tvořit propracovaný systém. Je to výchova komplexní, rozvíjející se od mládí až do dospělosti člověka. Její jednotlivé složky ve smyslu principu přiměřenosti postupují a ovlivňují všechnu učebně výchovnou činnosti od rodiny a základní školy až po školu vysokou.

4. Úkoly výchovy k vědeckému světovému názoru, jejíž složkou je ateistická výchova, jsou podstatnou součástí učebně výchovného programu a osnov socialistické školy. Konkrétně jsou realizovány v těchto činnostech:[3])

a) v organizaci veškerého života žactva ve škole i mimo školu na podkladě principů a metod komunistické výchovy (jde o vytvoření vhodného ideovýchovného klimatu především ve škole)

b) ve vyučování všem přírodovědným, humanitním a polytechnickým předmětům;

c) ve vyučování občanské výchově a základům filosofie;

d) ve výrobní a veřejně prospěšné práci podle učebního plánu a podle pracovního plánu školy;

e) v práci třídního učitele a všech učitelů s žákovským kolektivem a s jednotlivými žáky;

f) v mimovyučovací práci s žáky, v PO a SSM, v zájmových kroužcích, v pracovní, kulturní a tělovýchovné činnosti, v brigádách, exkurzích, výletech, v umělecké činnosti žáků, v četbě, v práci s filmem a televizí, ve využití divadel, koncertů, výstav apod.;

g) v mimoškolní práci žáků, v politických, kulturních a tělovýchovných institucích, v pomoci národním výborům, sborům pro občanské záležitosti, v účasti na veřejných slavnostech a akcích, v práci ČsČK a Svazarmu, ve sportu a turistice, branné výchově apod.;

h) v organizaci volného času žáků o sobotách, nedělích, svátcích a prázdninách.

5. Jednorázové akce nejsou ve vědecké ateistické výchově účinné: základem výchovy k vědeckému světovému názoru je „formování vědeckého myšlení a komunistického přesvědčení; s ním nerozlučně souvisí výchova mravního a estetického cítění, rozvíjení motivace, utváření postojů, volních a charakterových rysů a organizace celkového životního stylu žáků".[4])

6. Rozhodujícím činitelem ve výchově mládeže je učitel. Na úseku ateistické a světonázorové výchovy může učitel splnit své úkoly jen tehdy, má-li sám vědecký světový názor, zná-li výchovné možnosti svého předmětu a ovládá-li metody ateistické výchovy a výchovy k vědeckému světovému názoru; proto je nutné podle těchto hledisek vybírat kandidáty učitelství připravovat je na učitelské povolání a vzdělávat učitele v činné službě.

Řízení vědeckoateistické výchovy na škole, přidělování konkrétních úkolů učitelům a koordinace jejich výchovné práce přísluší řediteli školy. Kontrolu výchovných metod a hodnocení výsledků vědecké ateistické výchovy na jednotlivých školách, v okresech a krajích zajišťují školní inspektoři.

7. Široké zkušenosti ukazují, že jednou z překážek, které znesnadňují práci učitele při ateistické výchově, je nedostatečný rozvoj teorie ateistické výchovy a výchovy k vědeckému světovému názoru a hlavně neznalost teorie mezi učiteli. Jeví se tedy další rozvíjení této teorie a její promítání do pedagogické praxe jedním ze základních úkolů.

8. Ve svém výchovném působení na děti a mládež musí škola počítat s rodinou. Zvláštní pozornosti si zaslouží skutečnost, že žáci si už z domova přinášejí základy světového názoru. Úlohou školy je orientovat tyto zárodky světového názoru na bázi vědeckých poznatků — to znamená dokazovat pravdivost vědeckých tezí

a vyvracet nevědecké světonázorové prvky, pověry a náboženské předsudky. Zároveň musí škola získávat rodiče k souhlasnému výchovnému působení na děti; pomocníkem školy se při tom musí stát SRPŠ a účinným prostředkem soustavná pedagogická propaganda.

9. Dále je třeba zdůraznit úlohu spětí výchovného působení školy s životními zkušenostmi žáků v době mimo vyučování. Pro školu to znamená povinnost podporovat PO a SSM v jejich výchovné práci se žáky. Aby se zvýšila efektivita výchovy mládeže ve smyslu komunistické morálky a vědeckého světového názoru, je dále nutno dosáhnout důsledného sjednocení a koordinace výchovného působení školy a hromadných sdělovacích prostředků, zvláště Čs. rozhlasu a Čs. televize.[3]

*

Ve smyslu tohoto metodického pokynu je vědeckoateistická výchova jedním z úkolů, kterým by školy ve školním roce 1972/1973 měly věnovat zvýšenou pozornost. Metodické zásady, konkrétně zpracované podle situace školy, by se měly stát součástí pracovního plánu školy a měly by se promítnout do práce každého třídního učitele i všech vyučujících. Ministerstvo školství očekává, že vedení škol a učitelé budou také v rámci své spolupráce se SSM a jeho PO pomáhat těmto organizacím při zajišťování programové činnosti s vědeckoateistickou náplní.

Další poučení o vědeckoateistické výchově najdou učitelé ve zvláštním čísle Nové mysli — na pomoc stranickému vzdělávání z února 1972, které je celé věnováno ateistické propagandě, a v článcích uveřejňovaných v pedagogických časopisech, především v Učitelských novinách (například v příloze Učitelských novin č. 41/1971 nebo v č. 1/1972) a v literatuře uvedené v osnovách studijního cyklu „Vědeckoateistická výchova ve škole" pro učitele a výchovné pracovníky škol; tyto osnovy byly rozesílány již ve školním roce 1971/1972 krajským pedagogickým ústavům. Státní pedagogické nakladatelství připravuje vydání speciálních příruček k vědeckoateistické výchově na školách na rok 1973.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ ČSR

[1]) Dr. Fr. Frendlovský, Světonázorová výchova v socialistické škole, Socialistická škola, roč. XI, čís. 3.

[2]) Dr. Fr. Frendlovský, Světonázorová výchova v socialistické škole, Sociallatická škola, roč. XI, čís. 3.

[3]) Dr. Fr. Frendlovský, Vědecký světový názor (příloha UN, č. 41/1971).

[4]) Viz „Komunistická výchova mládeže", sborník z konference o komunistické výchově 24.—26. 6. 1970 v Praze, SPN, str. 86.

[5]) „Výchovná činnost školy musí nalézt podporu celé společnosti, zejména sdělovacích prostředků, literatury a umění." (Rezoluce XIV. sjezdu KSČ.)

UČITELSKÉ NOVINY, č. 19/72, 11. května 1972, str. 5.

UČITELSKÉ NOVINY, č. 19/72, 11. května 1972, str. 4.

OFENZÍVNĚ PROTI IDEOLOGICKÉ DIVERZI ANTIKOMUNISMU

Na semináři jazykových škol ČSR v Jevanech, pořádaném pražskou jazykovou školou, byly projednávány otázky ideověvýchovného působení na dospělé posluchače jazykových kursů. Na učitele těchto škol jsou vzhledem k specifice výuky dospělých kladeny v této oblasti značné nároky.

Vyučování cizím jazykům se neobejde bez čtení zahraničního tisku a literatury, sledování zahraničního rozhlasu, studijních cest do ciziny, písemného kontaktu s cizinci, má-li se učit jazyku skutečně živému. Proto mají k učitelům cizích jazyků materiály se skrytě nebo zjevně antikomunistickým charakterem poměrně snadnou cestu. Této okolnosti pochopitelně organizátoři antikomunistické propagandy využívají. Je tedy zřejmé, že znalost soudobých forem a metod antikomunismu má pro učitele cizích jazyků zásadní význam.

Úvodní referát i bohatá diskuse na semináři kladly důraz na to, že je třeba vést učitele k ofenzívnímu boji proti konkrétním projevům antikomunismu. Kvalita učitelů cizích jazyků je v tomto ohledu mimo jiné přímo úměrná kvalitě jejich studia marxismu-leninismu, společenské angažovanosti, důvtipnému a systematickému využívání pokrokového tisku při výuce.

Náročný byl i další obsah semináře, zabývající se hodnocením používaných učebnic cizích jazyků, problematikou tvorby nových, moderních učebnic, otázkami struktury kursů, bližším vymezením cílových dovedností ve všech stupních a druzích cyklů, aby odpovídaly svým zaměřením specifickým zájmům a potřebám dospělých studujících. Rozmanitost v účelových kursech se nejvíce projevuje u výuky ruštiny, jak si to vyžaduje již několik let společenská potřeba.

Nebyly vynechány ani otázky intenzifikace a modernizace výuky v souvislosti s používáním nových metod a názorných pomůcek.

Celkově byl seminář spolu s metodickými materiály, vypracovanými v jazykové škole v Praze, maximálně informativní pro všechny účastníky, což ukázala i živá a plodná diskuse.

Dr. JANA VACKOVÁ,
zástupkyně ředitele,
Jazyková škola v Praze